

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

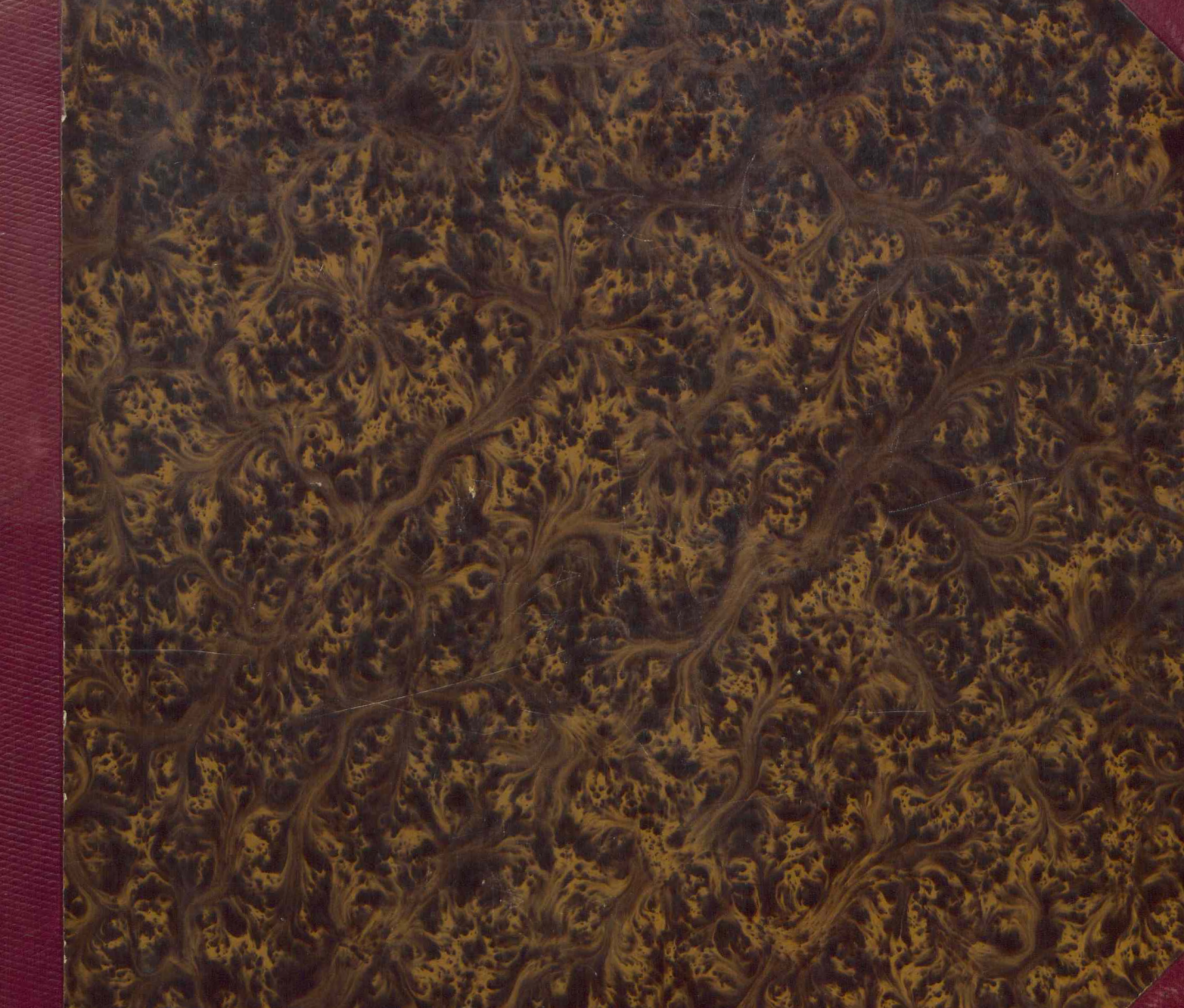
Ophavsret

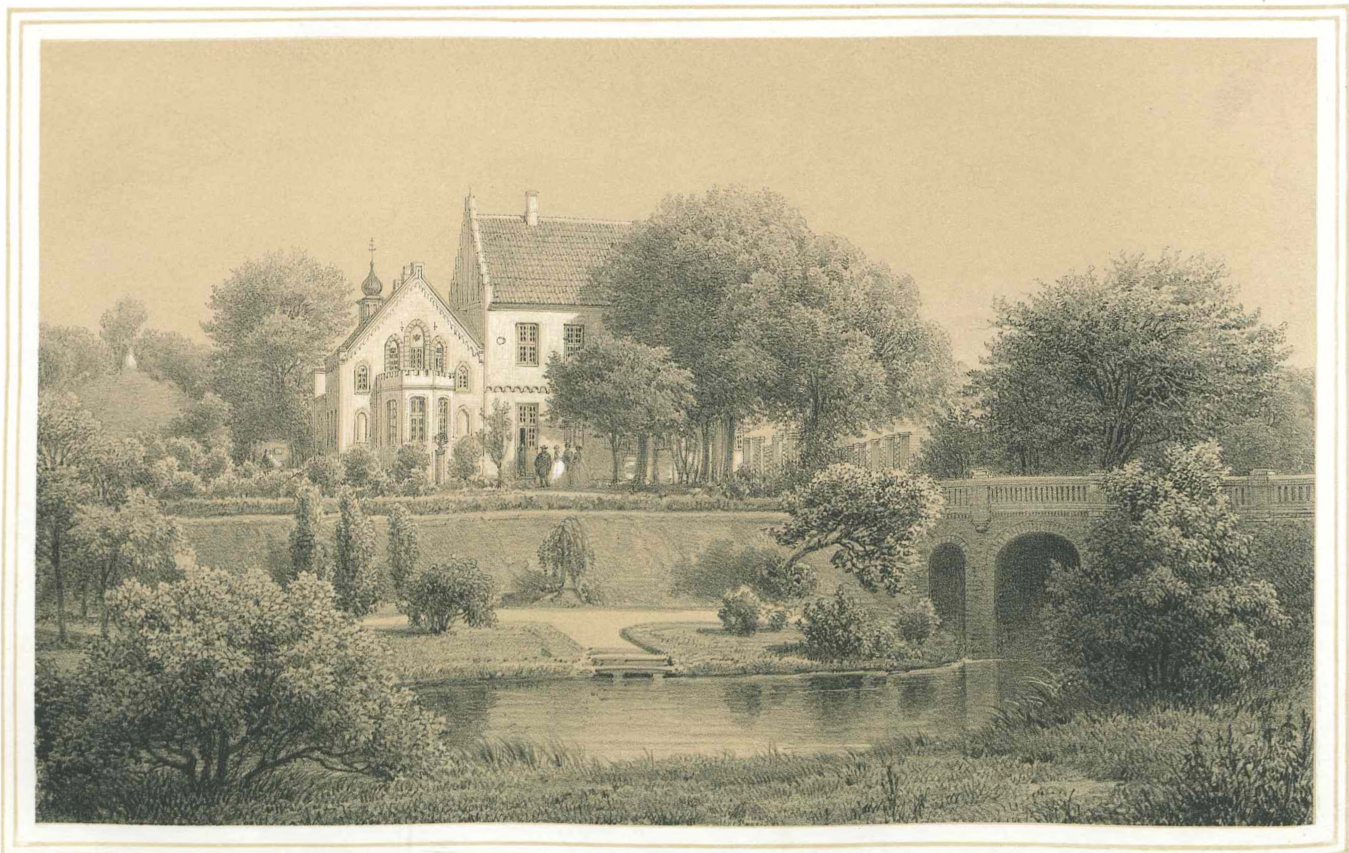
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

F. Richardt del.

C. A. Reitzels Forlag.

I. W. Tegner & Kitten-dorff: lith. Inst.

NÖRRE VOSBORG,
i Jylland.

NÖRRE VOSBORG,

i Jylland.

Nær ved Stor-Naens Udløb i Nisum Fjord ligger en af Danmarks ældeste og mærkeligste Herresæder, Vosborg eller, som det fordmum jævnlig kaldtes, Dseborg, Borgen ved Naens Munding (Dø). Gaarden ligger i Udborg Sogn og Herred, Ringkjøbing Amt, midt imellem Ringkjøbing og Lemvig, omtrent 3½ Mil fra hver af disse Byer, og Afstanden fra Hølstebro er ligeledes 3 Mile. Allerede i Aaret 1299 nævnes Vosborg; iblandt det Gode, som Kong Erik Menved lovede at afstaa til sin bitre Fjende Erkebiskop Jens Grund var ogsaa en Ottenbeel af „Fosborg“. Gamle Slægtebøger fortælle, at den navnkundige Hr. Niels Bugge opførte Dseborg som sin rette fæderne Borg afstillige Aar før han grundlagde Hald. Han byggede Borgen ved Naens Udløb i Fjorden, Vorgegaarden nord og Labegaarden syd for Naen, og imellem dem var der en Løgegaard. Af Vorgegaarden ses endnu Voldstedet; indvendig har den været 40 Alen lang og 32 Alen bred og haft 4 Floje og et Taarn. Levninger af Gravene findes i en Afstand af indtil 200 Alen fra Voldstedet. Sagnet fortæller, at han, da der ikke i Føderlandet fandtes nogen Mand dygtig nok til at bygge en saadan Borg som den han vilde have, indkaldte en Bygmester fra England, som arbejdede derpaa i tre Aar, og at der da stod en Borg paa den ihjste Strand saa stor og saa fast som man ikke før havde set Mage til, og som især udmærkede sig ved sit Kæmpetaarn. Tiden kom, da Bygmesteren skulde have sin Løn, og han krævede nu en saa stor Gødtjyrelse, at den vakte Ribberens Farme. Hr. Niels Bugge udrebede vel Summen, men byd en af sine Svende at sølge efter Bygmesteren; naar han var kommen tæt bag ved denne, skulde han raabe: „Mester, Mester! Taarnet hælder!“ Hvis Manden da saa sig tilbage, skulde Svenden dræbe ham og føre hans Penge hjem med sig; det vilde nemlig være et Vidnesbyrd om, at han ikke havde skilt sig godt ved Arbejdet. Men Bygmesteren saa sig ikke tilbage; derimod

sagde han: „Nej, Taarnet luder ikke imod sit Hald; men der skal komme en Mand fra Vesten i en blaa Kappe, og han skal tvinge Taarnet og hele Borgen til at falde“. Et andet Sagn fortæller, at kort efter Engländerens Vortsejerskom der en Urtegaardsmand fra Uldlandet og tilhød sin Tjeneste. Ribberen, der endnu var vred i Hu ved Tanken om Engländeren, gav ham det Svar, at han havde givet nok ud til fremmede Landløbere og nu ikke vilde koste mere paa dem; men Urtegaardsmanden lod da de Ord falde, at Ribberen havde givet meget ud for at saa sig et Herresæde, hvilket dog ifkun var til Nødslyst; hvis han derimod vilde modtage en kyndig Urtegaardsmand, vilde denne saa ham to nyttige Slags Sæd, som aldrig skulde gaa ud. Den fremmede naaede sit Dnske, og nu saae han trindt om Borgen Hvibsløg og Kommen, af hvilke Væxter der den Dag i Dag findes mange omkring det gamle Vosborg. Sit Ribbersind lagde Hr. Niels før Dagen, da han i Følge Kæmpesjefen tog sig af den engelske Kongesøn, som havde lidt Skibbrud i Jylland; noget historisk ligger uden Tvivl til Grund for denne Vise. Den omtalte Kongesøn tog sig af den engelske Kongesøn, som havde lidt Skibbrud i Jylland; noget historisk ligger uden Tvivl til Grund for denne Vise. Den omtalte Kongesøn, hvormed der maa menes en ung Mand af god Herkomst, maatte taale en ond Medfart af Søge Frost, som røvede al hans Gjendom fra ham; men da sendte Hr. Niels Bugge sine to Sønner til den unge Mand's Hjælp, tog ham hjem til sin Borg og viste ham Omhu. Af Taknemmelighed udsmykkede den Ribbrubne Staby Kirke. Vel heber det i Visen, at Ribberen boede paa Hald; men man maa i Steden for Hald sætte Vosborg, der ligger et Par Mile fra Strandingstedet (Duenbjærg) og en Mil's Vej fra Staby Kirke, imedens Hald ligger 10 Mile inde i Landet. Ribberens senere Leevne vedkommer nærmest hans anden Borg Hald. Efter hans Død i Aaret 1359 arvedes Vosborg af hans Datter Fru Kirstine og hendes Husbonde Niels Bendelbo, og efter dem tilhørte den Sønnen Christen Bendelbo, der nævnes i Aaret 1376 og

NØRRE VOSBORG,

i Jylland.

hadde til Hustru Fru Ellen Høg. Deres Datter Fru Ingeborg Wendelbo var gift med Preddbjørn Pødebuff, som ved dette Giftermaal fik Vosborg, og hans Æt ejede denne Gaard i en lang Aarrække.

I det mindste fra Aaret 1407 var Preddbjørn Pødebuff Gaardens Ejer, hvilket ses af et Brev fra en tykt Skipper, der anker over, hvorlunde han har maattet overlade Herren til Osborg en Del Klæde i Hjørsgøen, da han havde strandet nær ved denne Borg, og desuden havde han maattet sælge Herremanden noget mere Klæde, hvilket han skulde udbrædt til Dronning Margrete som Afdrag paa en Danziger Borgemeesters Gæld. Preddbjørns og Fru Ingeborgs Søn Klavs Pødebuff var gift med Fru Sytte Moltke, og deres Søn Preddbjørn Pødebuff, der 1488 forekommer som Herre til Rjørup i Fyn, ejede Vosborg i mange Aar. I længre Tid havde der været Strid imellem Herrerne til Vosborg og Tvis Klosters Abbeder, og denne Trætte vedvarede ogsaa under den sidst nævnte. Klosteret, der laa i Tvis Sogn, Hammerum Herred, havde Eng imod Vest indtil Stor-Laen, de endnu saakaldte Munkehaver, der naaede lige ned til Vosborgs Volbe. Imellem Borge og Ladegaarden var der, som før omtalt, en Ladegaard, d. e. et Stemmeværk væds over Laen, som hindrede Lægen i at gaa hjære op ad denne, saa at den kunde faaues af Vosborgs Folk. Senere flyttedes Ladegaarden nogle hundrede Alen imod Øst; men Lægen kom derfor ikke i andre Hænder. Ved et Forslig i Falsjerg Kirke Aar 1506 imellem Hr. Preddbjørn Pødebuff og Abbeden i Tvis Kloster jævnedes denne Strid ved en Kjæmpe af Biskop Iver Munk af Ribe, Jens Raas, Mogens Munk, Peder Skram og andre Aeldsmænd. Man strebes ogsaa om Isen og Hønflov med mere Gøds i Skat Sogn, som Hr. Preddbjørn havde Kong Hans's Brev paa, og man enedes da om, at Klosteret skulde nyde det nævnte Gøds imod at afgive den halve Eng Munkhøven; den anden halve Eng var afstaaet i Forvejen. I lige Maade forbandt Abbeden Hr. Niels Andersen sig til ikke mere at være eller gjøre nogen Tiltale paa Ladegaarden. I Klosteret skulde der hvert Aar holdes en Sjælmesse for Hr. Preddbjørn, hans Hustru Fru Vibeke Rosenkrands og deres Vorn til evig Tid. Som Efterkommer af Hr. Niels Bugge troede Hr. Preddbjørn at have Ret til Halv Slot med tilhørende Gøds; Bisoppen i Viborg, hvem Slottet tilhørte, ønskede denne Sag afgjort i Minbelighed, og i Aaret 1502 kjendte Hr. Preddbjørn

sig ingen yderligere Ret at have til Halv. Faa Aar før sin Død fik han Transkær Len, og i sit Dødsaar 1541 modtog han af Christian den tredje et Brev, hvori Kongen kjender sig skyldig til ham at udbræ 2000 Rdr. Kapital og 100 Rdr. i aarlig Rente, saadanne, „som en god Mand kan en anden her udi vort Rige Danmark til Takke med betale og fuldgjøre,“ hvilken Sum Kongen forbinde sig til at udbræ til Hr. Preddbjørn, Danmarks Riges Raad, eller hans Arvinge i Kjøbenhavn eller et andet Sted i Danmark Midsjste Søndag om et Aar, hvis han ikke længer vil lade denne Sum staa hos Kronen. I Borgen for Kongen gif Jørgen Tidemand til Hellerup, Klavs Daa til Ravnstrup og de to Hoffinder (Livdrabanter) Eskild Hjøe til Græsfegaard (i Nordsjælland) og Jørgen Kud. I Hr. Preddbjørns Tid opfyldtes Børgemeistersens Spaadom om den gamle Borgs Udelæggelse, hvilket maa have fundet Sted i Aaret 1532, da Vandfloden var ufælsaanlig høj. Borgegaarden flyttedes nu oven for de Rær og Eng, som kunne overskyles af Bøstehavets Bølger ved en mindre Vandflod. Paa de tre Sider omgaves Gaarden af Rær og Eng og paa den fjerde Side af Algerland. Her opstaaedes to Jordvolde, den ene uden for den anden, i en Højde af indtil 10 Alen imod den vestre Side. Det var paa den Tid, da Børgetrigen enten havde taget sin Begyndelse eller var nær ved at udbrøde, saa at der nok kunde være Trang til et slikt Værn. Gravene havde en Bredde af 32 til 64 Alen. Hr. Preddbjørn Pødebuff efterlod sig ingen Sønner, men to Døtre: Fru Sytte og Fru Anne. Den første havde været gift med Niels Drot til Gammel-Estrup, der saldt 1534 i Slaget ved Aalborg imod Bønderne; senere giftede Fru Sytte sig med den tidligere Biskop i Fyn Knud Gyldenstjerne, Broderføn af Fru Anne Gyldenstjerne, Hr. Preddbjørns anden Hustru. Fru Anne Pødebuffs Ægtefælle var Gregers Holgerfsen Ulfsfand, der døde 1550, hvorpaa Sønnen Holger Gregersfsen arvede hans Del af Vosborg. De to Frænder enedes i Aaret 1551 om at dele Gaard og Gøds imellem sig, medens Engene, Færdisten og Lægefjset skulde være fælles Ejendom. Holger Gregersfsen byggede sig nu en Hovedgaard paa det Sted, hvor den af Vandfloden ødelagte Borgegaard havde staaet; den kaldtes Sønner-Vosborg, hvorimod den gamle Hovedgaard, som Knud Gyldenstjerne beholdt, fik Navnet Nørre-Vosborg.

Imellem Ejerne af Vosborg og den tidligere Biskop i Ribe Claus Munk

NÖRRE VOSBORG,

i Jylland.

var der Strid om en Jord nær ved Gaarden, og 1546 fik Oluf Munk udstædt et Kongebrev til Peder Ebbesen, Niels Juel til Åstrup, Peder Iversen i Staby, Jens Spend i Rammegaard o. fl. Adelsmænd samt Herredsfogederne Oluf Simonen i Ulfborg Herred og Mads Mørk i Skobborg Herred, at de skulde grænse om, hvem denne Jord virkelig tilhørte. Og saa med Fru Ermegaard, Fr. Jørgen Bodebuffs Enke og hendes Medarvinge havde Knud Ghlbenstjerne Kæstret om nogle Enge i Vosborg Mark, som deres Bønder i Kjøtrup og Gjørbing nyttede, efter Knud Ghlbenstjernes Mening med Urette, og af den Aarsag fik han udstædt et Kongebrev til Jens Grøn til Nørager, Niels Juel til Labjærg, den oven nævnte Jens Spend o. fl. Herremænd, at de skulde udgrænse den Sag. Af Oluf Munk, der 1547 havde faaet Tviss Kloster som Ejendom, købte Knud Ghlbenstjerne Skærum (i Ulfborg Sogn) og lagde Markerne under Nørre-Vosborg, som derved fik et stort Fladeindhold. Den katolske Bistop synes, som man kunde vente, ikke at have vist stor Niblerhed for den ny Rære, han havde antaget; derpaa tyder et strengt Kongebrev, han fik fra Kolding Slot den 19de Oktober 1553 paa Grund af den katolske Gudstjeneste, man skjal sig til at holde i Skærum Kapel. Kongen havde hørt, heber det deri, „at for en søje Forbels Skuld tilstædes at bruge Afgøveri og anden Ustifflighed i samme Kapel“, og besaar sig hyder han, at Knud Ghlbenstjerne først skal tilfredsstille Hospitalet i Ribe med Hensyn til dettes Ret til Kapellet og derpaa lade det afryde og bortføre, for at den Ustifflighed, man der har drevet, kan worde nedlagt. Sagnet fortæller, at det store østre Hus i Vosborg Borgegaard er bygget af Kapellets Mur- og Træværk, og Tomten paa nogle høje Bakker ved Stor-Ålen, hvor hin Bygning har staaet, svarer ogsaa i Størrelse til dette Hus. Længden af Tomten er omtr. 40 Ålen og Bredden 14 Ålen. Tømmerværkets Udsende og Sammenføjning i det store Hus tyder ogsaa paa, at det tidligere har været nytet til en anden Bygning. Knud Ghlbenstjerne var Lensmand paa Vestervig Kloster, og her døde han den 8de December 1568; hans Enke Fru Zytte fulgte ham i Graven 1573. Den næste Ejer var Sønnen Prebbjørn Ghlbenstjerne, sødt paa Estrup i Året 1548, senere Rigsraad og Høvedsmænd paa Bøvlings Slot. Han synes jævnlig at have boet paa Vosborg, hvis østre Hus han forstjæmmede; det er sandsynligt, at han her indrettede det smukke Kapel og fik

ubvirket, at Præsten i Ulfborg skulde prædike deri hver Søndag, naar han ikke hindredes af nogen anden Embedsgjerning. Han døde paa Vosborg 1616 og blev begravet i et Kapel ved Ulfborg Kirke, og til Veblighedens af dette Kapel og hans derværende Gravskrift er der givet en ikke ubetydelig Eng, hvoraf Sognepræsten nyder Afgøden. Året efter Prebbjørn Ghlbenstjernes Død fulgte Holger Gregerfen paa Sønder-Vosborg ham i Graven; Forholdet imellem dem havde været særdeles venstabeligt, og de omtales begge i de over dem holdte Vigtaler og andensteds som gæve, hæderlige og gudsygtige Mænd, der paa en venlig Maade omgikkes sine Bønder og sit Lyende. Fru Mette Hardeberg (død 1629), der var Prebbjørn Ghlbenstjernes anden Hustru, og med hvem han havde Bryllup 1588, forlob efter sin Mands Hedengang Nørre-Vosborg og drog til sin fæderne Gaard Skovsbo; men da hendes Frænde paa Sønder-Vosborg Året efter laa paa sin Sotteleng, kom hun over til ham for at trøste ham. Sønnen Knud Ghlbenstjerne fik efter sin Faders Død Nørre-Vosborg; han kom i Gæld, døde tidlig og efterlob sig mange Børn; hans Hustru var Fru Christense Juel. Børnernes Formyndere blev deres Farbroder Henrik Ghlbenstjerne til Svanholm i Skaane; de kunde ikke beholde Gaarden, som derfor gik over til en anden Æt.

Den næste Ejer var Jens Juel til Skelbgaard, Rigsraad og Lensmand paa Bøvlings, der var gift med Fru Ibe Lange, som efter hans Død (1634) levede paa Vosborg indtil sin Hedengang i Juli 1649 i en Alder af 65 Åar; hun var en dirksom, from og hjælpsom Kvinde. Hendes Død var en Følge af et Fald paa Stentrappen, hvorved hun forflog sit Skinnelæbe. I hendes Tid brændte Ladegaarden ved Lynild den 5te August 1647. Jens Juel og Fru Ibe Lange havde haft elleve Børn, af hvilke de sex døde før Moderen. En af hendes hedengangne Døtre Fru Maren Juel havde været gift med Ode Bjelke til Østeraad i Norge, Lensmand paa Bergenhus, og deres Datter Ibe Sofie Bjelke, der stred sig til Vosborg, skulde vel have haft Gaarden; men dette fandt ikke Sted, hvorimod Klavs Juel, der den Gang var Ejer af Sønder-Vosborg, nu ogsaa fik Nørre-Vosborg; han var gift med Fru Sofie Ghlbenstjerne; ved hans Død i November 1673 skiltes atter de to Gaarde, i det Nørre-Vosborg tilfalt Fru Marie Bjelke, Søster til den oven nævnte Ibe Sofie Bjelke, og hendes Mand Joakim Wind. Denne boede ikke

NØRRE VOSBORG,

i Jylland.

paa Gaarden, hvis Forpagter Peder Andersen, der ogsaa synes at have været Ribefoged — efter at Klaus Tang, som havde været Fru Ibe Langes Foged, var bleven Herredsskriver i Ulfborg Herred — udvæbe Ejernes Ret-tigheder. Han var idelig i Strid med den haarde og trættekære Overste Schwanwede, der var Ejer af Sønder-Vosborg. Peder Andersen ønskede, at Nørre- eller Stov-Vosborg skulde have Kæreflittet alene for sig. Kæregaarden laa sandsynligvis i Skiftet imellem begge Gaarde, da Trætten begyndte imellem de to stribdylstne Mænd. For at forebygge Gjennembrud af Aaen havde Fr. Preebjørn Podeduff ladet opkaste en Vold paa det Sted, hvor den efter at være kommen ud for Vester Bemb By snoede sig imod Syd og Sydvest. Denne Vold skulde holdes ved lige, og da Gaarden deltes, ved-tooges det af Knud Ghldenstjerne og Holger Ulfskand, at Udgifterne dertil skulde bæres af begge Herremændene. Peder Andersen fandt for godt at lade Volden aldeles forfalde paa den ene Side, endstjønt han flere Gange ved Ralsmænd mobtog Avarsel om at opfylde Overenskomsten, og Følgen blev, at Stov-Aaen i Løbet af Vinteren eller Vaaren 1685 brød igjennem Dæmningen, saaledes som det kan ses af et Styk, der er optaget i April s. A. Ved Gjennembruddet ødelægtes en stor Engstrækning, og Peder Andersen opførte derpaa en ny Kæregaard der, hvor den nu staar lige ind til Skærum Bro. Heraf udspannt en lang Retstrætte imellem Peder Andersen og Schwanwede, hvorom 44 Tingvidner og Domme, som gjemmes i Nørre-Vosborgs Arkiv, ere et talende Minde. At den først nævnte aldeles havde Ret, er indlysende, og hans volbsomme Færd vidner end mere deraf. Ralsmændene lod han afskaffe foran Vindebroen, naar de vilde hjemsege ham med Stævning, og i Retten lod han falde Udvæmsord imod Dommerne; han takte Sagen ved Hjemting og Randskting, hvorefter han søgte Opvejning ved Højesteret. Hans Modstander lod det heller ikke storre paa Voldsdaad; han lod saaledes borttage Grinderne (de Spoler, der værne imod Vægens Gang højere op i Aaen) af den ny Kæregaard og sønderslog dem; en anden Gang brændte han Grinderne og var ikke mindre stærk end hin i Udvæmsord, og han var den flogefte. Joasim Wind, der var Kancelliraad og Amtmand over Thronhjems Amt, var endelig led og fjed af al denne Strid og lod ved Amtmaanden over Silkeborg og Mariager Amters Knud Gjedde Nørre-Vosborg paa ny bortforpagte, og Peder Andersens Efter-

mand var ingen anden end selve Ejeren af Sønder-Vosborg; Afgiften sattes til 500 Rdlr. i gode ubestaaene danske Kroner aarlig fra 1ste Maj 1687. Forpagtningen varede kun meget kort; thi den 3die Juni 1688 omstiftede Tørgen Wind Tiden med Ewigheben. Denne Mand var sødt i Kjøbenhavn den 11te Marts 1624 og Søn af Rigens Raad og Amiral Tørgen Wind til Gønnerup og Fru Ingeborg Ulfskand til Hærsted. I sit 20de Aar drog han til Udlandet og var nogle Aar Hofjunker; som frivillig tog han Del i Krigen imod Sverige 1658. Fire Aar derefter holdt han Bryllup med Anne Katrine Budde, efter hvis Død han 1668 giftebe sig med Elise Urup; deres Samliv var meget kort, efterfom han i Aaret 1671 fik sin tredje Hustru Marie Bjelle, hvorved han blev Vosborgs Ejer. Han havde ligesom tidligere Jens Vuel Del i Styrelsen af Sølvværket ved Kongsberg og ligesom denne roses han for Duelligheb og gavnlig Virksomheb i sig Stilling. Han var desuden Stiftamtmand over Thronhjem Stift og bøde i dette Embede paa Kongsgaarden i Thronhjem By.

I en Tid af henved 400 Aar havde saalunde Vosborg gaaet fra den ene Tid af gammel dansk Adel til den anden, og Gudsrets Bønder havde i den Tid haft bedre Dage end de derefter fik i en hel Aarrekke. Naar man skal bønne efter Sagnet, synes deres Raar vel ikke at have været saa haarde under den nærmest følgende Ejer, som de senere bleve. Gaarden folgtes nu til en Tjæfer, den ofte omtalte Schwanwede, der da var Generalmajor. Kjøbesummen var ifkun 10,000 Rdlr. (Specier); men han gjorde Vanskeligheber med Udrebelsen af denne Sum. Efter hans Paastand havde man lovet ham 700 Tdr. Hartkorn, og dem kunde han ikke faa; men de 700 Tdr. maa have været gaaet til Hartkorn, og inden Summen udrededes, regnebe man efter den ny Matrikel. Til Gaarden hørte den Gang et meget stort Bøndergods i Aap, Niby, Husby og Bind Sogne, saa og i Stobborg og Vandfult (tidligere Venlefsøft) Herreder i Dybe, Ramme, Tørring, Høve, Dhyum, Trans, Vandborg, Eng-hjærg og Ferring Sogne, hvoraf en Del senere folgtes til Baron Müje til Nyensten. Da han ikke vilde udrede Kjøbesummen, vegledes der adskillige Breve imellem ham og Fru Marie Bjelle allerede i Aaret 1688 og det følgende Aar imellem ham og de Mænd, der paatog sig at jævne Sagen; men Retten maatte ogsaa lægge sig berimellem, og i Følge Højesteretsdom af 1690 gjordes der Indførsel hos Schwanwede. Hvorledes det til spunde og sifst gif med

NÖRRE VOSBORG,

i Jylland.

Sagen, vides ikke; men vist er det, at Generalmajoren dog fik denne Gaard i løstlig Eje. Herman Frans Schwanwede var af en gammel brennift Slægt, der tidligere havde været i Danmark. Han var ved den staanske Krigs Begyndelse Oberste i Rytteriet og tildrog sig almindelig Opmærksomhed som bjærv Partigænger, og efter Slaget ved Lund 1676 var Omegnen af Landskrone Skueplads for hans eventyrlige Foretagender, som ofte gjorde Svenskerne megen Skade. I Slaget ved Landskrone 1677 kæmpe han som Generalmajor paa høje Fløj og tog før og fiben Del i andre vigtige Kampe; men det var dog især ved mindre Angreb og bjærv Væntyr paa egen Gaard, at han i Særdeleshed vandt sig et herømt Navn. Sagnet fortæller, at han brant kunde ombanne sine Krigere til Siv og Sivene igjen til Krigsmænd. At en saadan Mand ikke kan være glemt paa Vosborg og i Omegnen, er en Selvsølge; ogsaa der ved man noget om hans Væntyr under Krigten. Der siges saalunde, at han en Gang i Sverige med sit Rytteri gif ud paa Væntyr uden Maal og Mæd, indtil han den tredje Dags Aften stod foran den svenske Hær med ubmatte Folk og Heste. Han hød da, at Folkene skulde stige af Hestene, give diske Foder og selv søge sig Mad og Hvile. Hans Officerer gif strax til ham og bade ham vel overøje, hvad han gjorde; Tjenden kunde jo falde over dem om Natten og nedhugge dem alle. Men han svarede: „Gaar I kun til Hvile, som jeg har budet, jeg skal nok selv vaage.“ Om Natten fremføglede han da en Mængde danske Soldater og gif med dem fra den modsatte Kant ind paa den svenske Hær. I Lejren blev der nu stort Nøre, man drog ud mod den danske Hær, som man troede at se for sig, ubmatte sig og sløj sit Krudt bort om Natten imod diske Skyggebilleder; i Mellemtiden udbølede hans virkelige Soldater og næste Dag vandt de en let Sejer. Diske Trolddomskunster glemte han heller ikke i Freden, hvorom følgende Optrin vidner: I sit jyste Hjem tjebede han sig, og sin Abling brød han sig ikke om; men den tog hans gode og fromme Hustru Fru Christensens Dyre, af gammel danst Abel, sig med Omhu af. En Dag, kort før Høstens Tid sad Generalen paa Vosborg; da kom der en af diske heftige Storme fra Væsterhavet, som slunnum kun alt for ofte tilintetgjøre Landmandens Haab om en fuld Rade. Fru Christensen udtalte da sin Væntelse for, at Øgget skulde blæse af. „Aa,“ sagde Schwanwede, „sig Vønderne til, at de komme og skære det af (man skar da Kornet af med Segle).“ „Alt

nej,“ svarede Fruen, „naar vi tilfige Vønderne til vort Arbejde, skaas deres eget Øyg af derhjemme for dem, og de kunne ikke taale et saadant Tab, det kunne vi dog!“ „Aa,“ udbød han, „lej da Folk til at skære det.“ „Hvor skulde vi faae alle de Folk fra,“ sagde hun. „Aa! vil du skaffe Mad, skal jeg nok faa Folk; men sæt dygtig store Øyber paa Iben; thi sørger jeg for Folk, saa kommer der mange.“ Fruen tænkte, hun skulde vel faa lavet Mad nok og gif ud i Kjøkkenet; men da hun var kommen ind i Stuen igjen og saa ud over den store Rabegaard, fik hun et uventet Stue: Rabegaarden var helt fuld af Folk, baade Karle og Piger, enhver med sin Segel. Ved dette Syn slog Fru Christense sine Hænder sammen og udbød: „Nej, Gud, hvorledes skulde jeg kunne faae Mad til saa mange Menneſter!“ Men Troldmanden lo; thi det var Menneſter, som ikke sølte Trang til Mad; skære Kornet af kunde de alligevel, og inden mange Minutter vare gaaede, laa Øgget paa Skaar. Schwanwede var en barst og stræng Mand, der hølst langt mere af knyttede Næver og skarpe Baaden end af Ord, og naar hans Vønder og Tjende kom til ham for at kære over en Uret, som nogen havde labet dem vebefares, saa udbød han gærne: „Slaa ham ihjel, den Kjeltring!“ Om Lagessket og Vosborgs udelukkende Ret dertil har der altid været Strid; men ingen har paa en saa „flaende“ Maade som han afgjort Sagen; thi han sendte sine Ryttere ud paa Baade for at afsanke dem, der dreve ulovlig Fangst. Som Ejer af Sønder-Vosborg havde han Vøndergods i Sønder-Nisum, og Præsten i Husby ejede ogsaa 3 Gaarde der. En af Præstens Vønder var en „snavs“ Karl, hvis Uyst det var at pløje fra sin Nabo, og dette kunde i Fællesskabets Tid saare let finde Sted. Den forurettede Vonde var en af Generalens Fæstere; han gif til sin Husbonde med sit Kæremaal og fik da strax det fædbanlige Raab: „Slaa ham ihjel, den Kjeltring!“ Vonden havde en vis Følelse af, at sligt dog ikke lod sig saa godt gjøre; men Herremanden satte Mod i ham med de Ord: „Jo, det gaar an, naar han plejer fra dig; jeg skal forsvare det.“ Paa Hjemvejen saa Manden, da han var kommen nær ved sin Gaard, at Præstens Vonde kom pløjende med ab Renen imellem deres Agre og derved tog en bred Fure fra hans Mark og faldte den over paa sin. Vosborgs Fæster forbitredes derover, sprang ind i sin Gaard, løsnede en Vogntjep og kom ud til sin Uven, just som denne havde vendt Pløden. Strax løstede han Vogntjeppen og gav den pløjende Vonde

NØRRE VOSBORG,

i Jylland.

bermed et Slag i Vaghovebet, saa at denne saldt død ned for hans Fødder. Deraf opstod nu en alborlig Retsfag; det var Husbonden, som paa den Tid stulde lade tiltale eller forsvare sin Fæster, og saaledes kom Schwanwede og Mester Niels i Husby til at føre Sag imod hinauden. Ved Herreds- og Landstinget tabte Generalen, og Sagen kom nu for Højesteret. Kongen sad, som han den Tid stundum gjorde, selv i Retten; da Schwanwedes Sag kom for, og Dommerne vilde sælde Dom efter Retfærdighedens Krav, stod Kongen op og truede ad dem med de Ord: „Staf mig ikke Swanens Vinger, saa den ej mer kan flyve.“ Dommerne reddedes faare og dømt, at Generalen og hans Vonde ikke alene stulde være angerløse og Præstens Vonde ligge paa sin Gjerning; men Præsten stulde endog, fordi han havde pyppet denne Riv, have forbrudt sin Kjøle og Krave til hin. Saa snart Dommen var Præsten forlyndt, red denne over til Vosborg for at overgide sin Kjøle og Krave til Herremanden; som rimeligt var, kunde han ikke lade være at sige: „Mig thykkes dog, jeg havde en retfærdig Sag.“ „Ja,“ svarede Generalen, „men min Sag var retfærdigere; dog være det langt fra mig, at jeg stulde fratage Eder Eders Embede, behøf 3 det fremdeles, men lov mig en Ting, og det er: Naar jeg er død, og der kommer Bud efter Eder, kom da strax over til mig.“ Mester Niels, der kjennte Generalens Trolddomskunster og var en lærd og velstuderet Mand, lovede dette. Schwanwede sølte tilbly Alverdommens Dyrder, men udraabte derfor ikke af Krigstjenesten, og den 15de Maj 1695 udstædtes der af Kongen et tykt Brev til ham, at han stulde være rede til, med sine 4 Rytterregimenter at drage i Krig, naar han fik nærmere Tilfælde. Da han nu en Dag sad ved Vinbuet og saa ud over Gaarden, kom der en Svane med hængende Vinger flyvende, og ved dette Syn udbrød han: „Nu er min Søn falden i Krigen, og det vil heller ikke vare længe med mig.“ Han modtog kort efter den Tidende, at hans Søn var falden i Udlandet, og forlod nu selv denne Verden den 26de Januar 1697; han var da 60 Aar mindre end 2 Maanedr gammel. Indtil videre henfattede man hans Lig i Gaardens Kapel, og to af hans „Hoffarle“ fik Paalæg om at holde Vagt Dag og Nat. En Dag som hans Datter Komfru Virgittie ind i Kapellet; den ene Karl havde lagt sig til Hvile, og hun sagde da til den anden, at han ogsaa godt kunde gaane bort, efter som hun nok stulde være saa længe hos sin Fader. Han gif, men havde næppe lukket Døren efter sig,

førend den døde rejste sig i Risten og sagde: „Send Bud efter Mester Niels.“ Der gif da strax et ridende Bud til dennes Præstegaard; men der stod allerede Præsten i Husdøren, iført sin Præsteskjole, imedens hans Hest stod sablet i Stalden; thi da han havde hørt, at Generalen var død, ventede han hvert Dieblif Bud fra denne. Præsten red nu saa sterkt, at Karlen, der strax stynede sig hjemad, næppe havde tilbagelagt Treiebelen af Bejen, førend han saa Mester Niels ride sønden ind paa Herregaarden. Saa snart Præsten var kommen, indlob man ham i Kapellet; man hørte da strax en vældig Støjs der en Times Tid, og en styg Lugt bredte sig ud over Gaarden; men lidt efter lidt sagnedes Armen, og Mester Niels traabte nu ud af Kapellet, albeles forkommen og saa gjennemvaad af Svød, at Vandet løb i Strømme nedan af hans Præsteskjole; men han sagde: „Nu skal den salig Herre vel saa Ro i sin Grav.“ Man hørte heller ikke siben, at Generalen spøggede efter sin Død, hvilket man ikke uden Grund havde ventet. Men denne Kamp havde saaledes taget paa Mester Niels, at han flyggede hen, og ikke længe efter var ogsaa hans Livsløys udsukt. Saa vidt Sagnet. Man nedfattede Generalens jordbiste Levninger i Vtten Gyldenstjernes Kapel ved Vosborg Kirke, hvor hans Riste endnu er i en ret god Stand med Pladen og hans Kaarbe paa Riste-Kaaget. Han efterlod sin Hustru begge Gaardene. Denne døde paa Nørre-Vosborg den 24de Marts 1705 og fik sit sidste Hvilested ved Mandens Side, hvor ogsaa hendes Riste endnu staar; men Hjølet er revet af og skal være sjaalet. Efter Fru Christense Dyres dødelige Afgang arvede Fru Elisabeth, Enke efter Generalens Søn Major Schwanwede, Sønder-Vosborg, hvorimod Nørre-Vosborg af Fru Virgittie Schwanwede, gift med Niels Benzon til Haavns og hendes Søster Komfru Katrine Margrete solgte Nørre-Vosborg med et stort Gods til Niels Leth; men nu gif det ligesom den Gang, da deres Fader kjøbte Gaarden; der opstod en Retstrætte, som i mange Aar førtes ved Højesteret og først endtes 1726.

Niels de Leth, der synes at have hørt til en Æt, som imod Enden af det 17de Hundrebaar forekommer i Kingfjøsing, havde været Student og Huslærer hos Christen de Rinde paa Fallesbjerg. Her foreskæde den ældste Datter Komfru Maren sig i ham; de holdt Bryllup, og Manden optoges tilfødt den 30te Januar 1708 i Aabelstaden. Hans Hustrus Fader kjøbte først til ham den lille Hovedgaard Lindtorp i Åsp Sogn ved Hol-

NØRRE VOSBORG,

i Jylland.

ftebro. Fra 1707 boede de paa Nørre-Vosborg; men Niels Leth opnaaede ikke at faa Skjæbe paa Gaarden. Han døde allerede 1711, og hans Enke ejede Gaarden i mange Aar, indtil hun ved Skjæbe af 24de August 1746 overlod den til sin Søn Henrik Johan de Leth. Fru Maren de Linde var i sig selv en god og velvillig Kvinde, men lod sig alt for meget styre af sin Søn i det mindste i sine sidste Aar, til lidet Vaade for hende selv og for Gudssets Bønder. Hun ligesom hendes afdøde Mand boede i den søndre Fløj af Vorgegaarden, hvorimod hendes Søn, der var gift flere Aar før han modtog Gaarden som Ejendom, havde den nordre Fløj til Bolig. Fru Maren Linde døde paa Vosborg. Henrik de Leth er den af Vosborgs Ejere, hvis Minde vist nok vil leve længst i Egnen, men ikke for hans Dyds Skyld; tværtimod var han den værste Bøndeplager, Gudssets Bønder have kjendt. Han var en dygtig Landmand, der opdyrkede Rær- og Høbestrækninger; men denne hans Virksomhed gif ub over de stakkels Bønder, som maatte gjøre Arbejdet, skjønt de ofte hvoerken havde Heste eller Redskaber til at udføre det med. Man har stundum kunnet sige til en Smule Untskyldning for en slig haarbhjærtet Herremand til Mobsætning til de ældre Ejere af den gamle Avel, at han havde betalt Gaarden dyrt og nu maatte se at faa saa meget som muligt ud af den; men end ikke dette kan gælde med Hensyn til Henrik de Leth, efterfom han jo arbejdede Gaarden efter sine Forældre, der vel endog vare rige. Hidtil havde man ikke rørt ved Skærum gamle Kirkeplads og Kirkegaard; nu vilde han indtage den til Mark. Da ved Pløjningen af Kirkegaarden Hestene sank ned i Gravene til Bringen, lod han sig ikke afsolbe fra videre Forsøg; men da han kom til selve Kirketomten og vilde begynde her, brødes Plovjærnene i tu, den indbiede Jord vilde ikke lade sig gære til Agerland. I de sidste Ejeres Kontrakter med sine Forpagtere har det ligesom været forbudt disse at pløje Kirkepladsen, hvilket dog ikke har været for Plovjærnenes, men for Stedets Skyld som et gammelt ærverdigt Minde. Ogsaa lod Henrik Leth rydde Karpebanen og aage Dymbet op paa den tilgrænsende Mark, hvilket var en stor Byrde for Bønden; men i Steden for den ventede større Afgrøde fik han kun Tidler og Ugræs. Af hans Trætter med Naboerne nævnes især den haarde og langvarige Strid med Sognepræsten Proof Hans Lassen, som allerede opstod strax efter dennes Tiltrædelse af Sognekaldet i Ulvborg (1742). Oprindelsen til Striden var følgende: Fru Maren Linde

havde en Gang lagt en Raskindhøne paa Bænk i Kapellet, og da Præsten den næste Søndag havde bestegt Præbifestolen og begyndt sin Tale, gav Hønen sig til at „lappe“. Harme fuld gif Præsten ned igjen og søgte Regeringen om Fritagelse for at prædike i Vosborgs „Sønsehøus“, hvilket ogsaa tilstodes ham, da Sagen var opløst. Hidtil havde Herremanden paa Vosborg ubredet 3 Tdr. Rug aarlig til Sognekaldet under Navn af Kapelrug, som han antog, for Præstens Prædiken i Kapellet; denne Djævel søgte Henrik Leth nu paa Moderens Vegne at vorde fritagen for, i det han henholdt sig til, at Gudstjenesten paa Gaarden jo var til Ende; men Præsten paastod, at Rugen var Gudsrigtelse for den nlagte lille By Skærum, hvis Torde vare tagne ind under Høvegaardens. Skjønt Herremanden virkelig havde Ret i denne Henseende, efterfom Skærum allerede var nlagat før Delingen 1551, tilkjendte Regeringen dog Præsten de 3 Tdr. Rug. Derover forbitredes Henrik Leth i den Grad, at han ved et Vilde paa Sønder-Vosborg i „Sunke“ Mads Lassen's Tid udstældte Præsten og paastod, at denne ved en „lagnagtig Erklæring“ havde faaet de 3 Tdr. Rug. Præsten gav ham ikke i noget efter i Skældsord, og tilfidslil skal han have kastet sin Præsteskjole og sagt: „Der ligger Præsten, her staaer Manden.“ Deraf optom en lang Retstrætte, hvorom tykke Alter i Gaardens Arkiv bære Vidnesbyrd. Af samtidige fortælles, at Henrik Leth albrig kunde komme i sin Sognkirke, uden at flere Løsting modtog ham med haarde Ord. En Gang, heber det, efter at han i flere Aar ikke havde hørt en Prædiken, listede han sig, da Præsten var gaaet ind i Sakristiet, ind i Gaardens Karlestol bag ved Kirkedøren. Hans Lassen besteg Præbifestolen og talede i Forfingningen som sædbanlig; men næppe havde denne faaet Dje paa Herremanden, før han forandrede sin Tale til en Skændeprediken imod denne, hvori han sagde: „Stal jeg trække dig i Dag igjen her, dig min Fjende, som jeg ikke har set i mange Aar“. Ogsaa med sin egen Morbroder og sin Hus-trus Faber Frans de Linde havde Henrik Leth en lang Retstrætte. Linde havde labet hjærge Lyng i Ulvborg Bæde paa sine to Gaarbes Pallest-hjærge og Stabhjærgeaards Vegne, hvortil Leth mente, han ingen Ret havde, efterfom han boede i et andet Sogn. Her havde Leth aldeles Uret, da i Følge en Forening af 24de November 1689 Ejeren af Pallestbjærge havde Lov til hvert Aar at hjærge Lyng i Ulvborg Klitter. Han tabte derfor ogsaa Sagen. Henrik Leth døde 1754. Da han var saa haarbhjærtet og saa

NÖRRE VOSBORG,

i Jylland.

ilde lidt af Almuen, er det intet Under, at denne ikke lader ham finde Ro i Graven. Hver Midnatstime ses han næmlig agende i fuld Fart med 4 sorte Heste for Kareten opad „Kirkevasen“ (en Vase er en ophøjet Vej over et dyndet eller lavt Sted) over „Vindebroen“ og lige igjennem det store østre Hus, hvor fordem Portindkjørfeleen til Borgegaarden var. Ved Broen lænede han sig ud af Vognen, greb Kænehunden, som stod paa dette Sted og slyngede den ud over Broens Rædværk, og om Morgenen hang da det stakkels Dyr her i sin Kænke som et Vidnesbyrd om, at Gjenfærdet ikke havde glemt en Morskab, han i sit Liv særdeles meget havde yndet. Endnu i den første Tid, da Niels Tangs Hustru havde taget Bolig paa Gaarden, havde man hver Morgen dette Syn, hvilket først forsvandt, da Hundene flyttedes ind i Radegaardens. Der gives ogsaa de, som vide, at Henrik Leth ofte i Natens Timer ses til Hest og i Følge med en anden Rytter i fuldt Fjirspring ride fra Vosborg til Uluborg Kirke, og Aarsagen til denne Færd siges at være følgende: Paa Vosborg tjente en Dreng, Søn af en fattig Kvinde i Rytterup. En Gang fandedes der en Sølosse fra Ejerens Dør, og Mistanken faldt paa denne Dreng; men han paastod haardnakket, at han var uskyldig, og med god Grund, eftersom Steen fandtes i Ørstruget. Men Mistanken havde man, og han stulde vedgaa Tyveriet. Altsaa bandt man Drengen med et Reb, hvilket Herremanden, staaende paa en flab Sten, som endnu vises i Radegaardens, holdt fast i den anden Ende. Ladefogeden stod ved Siden med en Søske i Haanden og lod Slagene regne ned over den stakkels Dreng, af hvis pinefulde Løb Sporet længe saas i en affvejen Kredts rundt om hin Sten. Dog begbit han ikke den Brøde, hvori han ej havde gjort sig skyldig, stjønt Ladefogeden havde stilt sig saa godt ved sit Hvær, at Drengen døde den følgende Nat. Hans Moder blev vanvittig af Sorg; sin Søn kunde hun ikke faa igjen, hvor meget hun end bønfuldt den onde Herremand om at give ham tilbage. Det heber, at de to Mordere have kastet Liget op paa Loftet over Uluborg Kirke. Da denne for en 40 Aar siden istandfattedes, stal man paa Høvelingen over Vitten Øghlenskjærnes Kapel have fundet Skelettet af et halvvovent Menneske i hvid Barmstokke, i hvilken der endnu saas Læberknapper. At denne Dreng ikke var den eneste af Thyndet, som maatte undergaae for Herrens Domsstabs og Høvdingerrighed, ses deraf, at denne ogsaa stundum viser sig paa Volden slæbende med sig Liget af en myrket Urtegaards-

mand, indtil han endelig finder et Hul under et Træ, i hvilket han da kaster den brægte ned. Men ikke nok hermed; endog hans egen Hustru forfulgtes af ham. Hun mindes endnu med Kærlighed som „den gamle Frue“, om end hendes overbrevefle Skid har haft til Følge, at hun stadig høres spindende paa sin Kof. Kun i et Bærelse kunde hun være tryk for Hjemføgelte af ham; en Gang i Gjenfærdstimen kom han usforvarende over hende i et andet Kammer og nu gjaldt det for hende om saa snart som muligt at fresse sig. Hun undløb ogsaa; men saa nær var han hende, at han kunde gribe hende i Forklædet i selve det Øjeblik, da hun snurrede sig rundt for at smække den Dør til, som førte til hendes Fristed. Naar han kom ind i Borgegaarden, gjorde han megen Ufred der. Man haabebe at kunne forebygge gjentagne Besøg af ham ved at tøjre hans Ridehest, som han holdt meget af, tværs over Vejen; men Hesten fandtes hver Morgen løbende hen over Marken. Tilslidst, heber det, maneb man ham. Hans Dggtighed som Landmand ngtede ham ikke; Gøbset forarmedes, som man kunde vente, og paa selve Høvedgaarden kom der efterhaanden til at hæfte en stor Vælb. Desaarfsag brød hans Enke Fru Sofie Linde sig ikke om at beholde Gaarden, og allerede den 28de Avgust 1757 overløb hun den til sin Søn Christen de Leth, som hun længe overlebede, da hun først i Aaret 1788 bortkaldtes fra denne Verden.

Christen de Leth var Iovkyndig og fik i en ung Alder Udnævnelse til Landdommer i Viborg; en Gang om Maanedebn stulde han møde der. Hans Vændebe var til liben Glæde for Gøbsets Husmænd, da disse idelig maatte „gjøre Løb“ bid i hans Vænde. 3 lige Maade maatte de Gaardmænd, som i hans Tid fik Fæstebreve, finde sig i at gjøre to Rejser paa 4 Mile som Kortrejse til en af de nærmeste Kjøbstæder eller en Langrejse til Viborg. Det saa hun maabelig ud med Gaard og Gøds, da han overtog Ejendommen, og Tilstanden forbedredes ej heller i hans Tid, stjønt der vist nok vare enkelte velstaaende Hønder, især de saalbadte Frihønder, som ikke gjorde Høveri og havde de største Gaarde i Fæste. 3 Hæderens Tid havde Livet paa Vosborg været alt andet end smukt og godt, og bedre var det ikke, imebens Sønnen ejede Gaarden, hvortil kom, at dennes Hustru ingenlunde var en hæderlig Kvinde. En Stole for abelige Drengte havde der været i hele Henrik Leths Tid, og den vedbarede ogsaa i Sønnens Tid. Man maa undres over, at

NÖRRE VOSBORG,

i Jylland.

Foreldre vilde overlade sine Børn i flige Hænder; thi de stoffets Drengene hudslettedes formelig, naar de havde haaret sig lidt galt ad eller ikke til Punkt og Briffe kunde opramsse sine latinste og andre Lektier. De havde til Huslærere Kandidater i Theologien, der udmærkede sig ved Haardhed; især saar Hr. Søren, der dog allerebe af Fru Maren Linde kaldedes til Præst for Gjørding, Vemb og Bur Menigheder, dette Skudsmaal. Drengene fik ikke saa megen Mad som de trængte til, hvoisaarsog de omringede Hovbønderne som en Flok fulsne Hunde for at faa noget af deres Madkurve. Gaarden var i de Dage næsten altid fuld af Gæster; var der ingen fremmede, sølte Fruen stor Tomhed; men naar der kom et Par Karer med ad Kirkevejen til Gaarden, glædede hun sig. Ved Bordet gif det lystig til. Øverst saa Herskabet, og ved den nederste Bordende stod der 2 Stole til Ribefogeden og Huslæreren, hvilke først kom ind, naar Herskabet havde sat sig, og Læreren blev da sine Drengene ind foran sig; disse maatte staa ved Bordet, efter at de først havde opramsstet Vordbønnen. Efter at Ribefogeden og Læreren havde nydt de to første Retter, som ogsaa i karrigt Maal tilbeldes Drengene, stode de op og gif med disse bort fra Bordet. Det andet Selskab blev siddende ved Bordet, og snart gav man sig til at driffe, især en stor Mængde Brændevin af forskjellige Slags. Tilfidsst gif Kvinderne ogsaa, og nu toge Mændene sine lange Kridtpiber frem, og længe sad man enbnu for at smøge og driffe. Justitsraad Christen de Peth havde ikke længe Væne til at afsolde saadanne Udgifter, og Gaarden skulde været solgt for Gælt, da han døde. Han var, saa længe han levede, Landsdommer, men var udnævnt til By- og Herredsfoged i Hølstebro, hvilket Væmbede han ikke kom til til at overtage. Da han i Aaret 1778 blev hjem fra Landstinget og efter et Ophold i Hølstebro havde sat sig ikke aldeles æbru til Hest, som han ikke længer end en Miles Vej imod Vest ud paa Heben; her han kalbt af og slog sig ihjel. Hans Bo toges nu under Skiftebehandling af Kommisjører, og Nørre-Vosborg med Gøds og Kirke stillebedes til offentlig Salg den 19de Maj 1779 og afhændedes for 40,000 Rdlr., hvortil kom 1,500 Rdlr. i Omkostninger.

Høberen var Christen Linde de Friedenreich, der allerebe var Ejer af 7 vesterjydske Gøds, hvoriblandt Pallestjette, som ifkun gave ham sinaa Indtægter; men alligevel sønstede han at faa dette Gøds i Eje. Ved Auktionen møbde adskillige andre lysthavende, som ikke stode tilbage i at byde; da han

tilfidsst sejrede, skal han have sprunget op fra sit Sæde og raabt: „Lad Helvedes Engle kun sværme (efter en gammel Psalme), saa er Vosborg dog mit.“ Sunter Christen, som han i daglig Tale kaldtes, var højst forskjellig fra de to sidste Ejere, da han var en godmodig og humoristisk Mand; Kundskaber havde han kun faa af, og hans Vittigheder vare som oftest noget platte. Som en jævn Vesterjyde kunde han gjøre Løjer med sine undergivne, og han holdt af dem. Strandingsauktioner vare rene „Karnesalsbage“ for ham, naar der havde fundet en god stor Stranding Sted, og sig Fornøjelse kastebe end ikke Præster Drag paa den Gang. Han drog omkring fra den ene af sine Gaarde til den anden, men boede helst paa Sønder-Vosborg, skjønt de berørende Bygninger vare tarvelige. Her havde han sit Godskontor og sin Ribefoged, den sneidige Nikolaj Wising, der bar sig ad med Ejenommene som han fandt for godt. Kun saa Kar var Christen Friedenreich Vosborgs Ejer. Han fik næmlig en brad Død i Februar 1786, og efter hans Hebgang folgtes hans Gøds og deriblandt Vosborg ved offentlig Salg. De derwed indkomne store Summer forjæudt som Dug for Solen; endog de Legater, den afbøde havde ubfat for sit Hænde og for andre, som han godt kunde lide, fornindstede, saa at vedkommende enten intet fik eller maatte lade sig nøje med en Del af det, der var ubfat for dem. Kun en Mand stod sig godt ved alt dette, og det var Ribefogeden, som havde faaet det Hørvy at styre Voets Sager. Han havde Penge nok til at kjøbe Krogedal med Gøds; men hans store Formue blev senere til Øvelæggelse for hans eneste Arving.

Nørre-Vosborg stillebedes nu til offentlig Salg, og ved dette mælbte sig som lysthavende to Brødre, der vare udgange fra Gaardens eget Gøds, det var Kjøbmand Peder Tang i Ringkjøbing og Kammeraad Søren Tang til Thinggaard; deres Faber var Høstebonde paa Trigaarden Nør-Tang, og han og hans Hustru saa sine tre Sønner og to Døtre som Ejere af 6 store Hovedgaarde eller omtrent 14 Kirkefogne imellem Ringkjøbing, Lemvig og Hølstebro. Peder Tang havde lyst til at kjøbe Nørre-Vosborg, hvorimod begge sønstede at have Sønder-Vosborg i Fællesskab. De naaede sine Ønsker, og begge Gaarde forenedes saaledes atter; men dette varebe ifkun 4 Kar, da gif Sønder-Vosborg over i andre Hænder. Da Peder Tang modtog Nørre-Vosborg, vare Gaard og Gøds i maadelig Tilstand, Laageaarden saa næsten paa Torben, og den nordre Fløj i Borgaarden, som Fru Sofie de Linde

NÖRRE VOSBORG,

i Jylland.

havde til Enkesæde, var ogsaa meget brøstfældig. Denne Fløj istandsatte den ny Ejer til den gamle Frues store Glæde, førend han gav sig i Færd med Udhjælene. Han boede i øvrigt for det meste i Ringkjøbing, hvor han stadig drev Handel. Imod Bønderne viste han en høist venlig Afsærd, og han havde en god Indflydelse paa mangen en af dem ved at paaminde dem om, at de borde drive sine Gaarde med Omhu og Flid. Han døde i en Alder af næsten 90 Aar 1826. Hans Hustru Mette Kiaer var død 1766. Ret længe var han dog ikke selv Vosborgs Ejer; thi da hans eneste Søn efter nogle Aars Forsøb kom hjem fra Universitetet, gav Faderen ham Valget imellem Nørre-Vosborg som Ejendom koint og frit eller en stor Kapital, dersom han vilde gaa den juridiske Embedsvej. Sønnen, hvis Navn var Niels Tang, valgte det første og levede siden paa Nørre-Vosborg, hvor han traadte i sin Faders Fodspor. Han var gift med Marie Katrine Meinert, Datter af Komptoirchef i Tolksammeret A. C. Meinert og Datterbatter af Grovsferer Christen Noe, hans Faders gamle Husbonde i Ringkjøbing. Niels Tang døde i Aaret 1814 i en Alder af 47 Aar. Siden hans Død har Gaarden tilhørt hans Søn Etatsraad Andreas Evald Meinert Tang, som med Omhu og Ærlighed har fredet om denne gamle Borg, der saaledes har unngaaet den Skæbne, som har rammet de fleste andre Herresæder i denne Egn. Han har tilbagesjdt adskillige Stykker af Gaarden, der havde været frasolgte. Sine rige Samlinger til Gaardens Historie har han med den største Rebebonhed overladt Udgiveren til Benyttelse.

Nørre-Vosborgs Hovedbygning er, som omtalt, for en Del opført i det 16de Hundrebaar af Hr. Prebberjorn Gyldenstjerne; men det østre Hus er nu kun 2 Etager højt og har intet videre mærkeligt ved sig; den nuværende Ejer har gjengivet det sine Trappegavle og givet det en Tilbygning. 3 Borgegaarden ligger desuden 3 Huse paa 1 Etage hver, der ere byggede 1640, 1770

og 1838. Voldene ere intill 10 Alen høje og omgivne af Grave; paa den ene Side er Graven dobbelt, og udenom dem gaar en Udenværksvold af intill 5 Alens Højde. Ved Indførselen til Ladegaarden staar et Portaarn, bygget af Peder Tang i en nyere Stil, og uden for dette ligger et smukt Lyststed „Vosborglille“, som er bygget af den nuværende Ejer til hans ældste Brøder; det er i samme Stil som Hovedgaarden, og i Lighed hermed ere ligeledes adskillige af de smukke og stærkt byggede Fæstegaarde paa Godset opførte. Udenom Borge- og Ladegaarden findes smukke haver og Plantninger med store Træer paa 16—17 Tdr. Land; men af egenlig Skov hører der intet til Gaarden, hvilket derimod tidligere har været Tilfældet, som man kan se af Striden imellem Vosborgs Ejere og Tvis Kloster, hvor der er Tale om Gaardens Skov i Hammerum Herred, Skast Sogn. Om ældre Skove vidne ogsaa de store Krat i Bur Sogn ved Burgaard og Rødsgaard paa Kanten af Vatterne imod Syd ved Stor-Naen og Stebsnavnene paa Lund og Skov. Krattene bestaa for det meste af Eg og Bævreas, gjennemflettede med Hvidtjørn og Vevedblade.

Gaardens Marker have et Fladeindhold af 700 Tdr. Land Ager og Eng, i det hele taget gode Jorder, og Engene i Sognet ere hyppelige. Til Vosborg hører desuden omtrent 800 Tdr. Land Hede.

Det til Gaarden hørende Bøndergods udgjorde: 1852 46 Fæstegaarde med 164 Tdr. 7 Sldr. 1 Fdk. 1¼ Alb. Ager og Engs Hartorn, 4 Arvesættegaarde med Ret til at sælge og pantsætte med 16 Tdr. 2 Sldr. „ Fdk. „ ¼ Alb. og 44 Fæstehuse, alle med Jord. Selve Hovedgaardens Ager og Engs Hartorn var og er endnu 45 Tdr. 2 Sldr. 1 Fdk. 1¼ Alb. og det hele Ager og Engs Hartorn er 245 Tdr. 4 Sldr. 1 Fdk. 1 Alb. Til Gaarden høre Gjørving, Bemb og Bur Kirker med Kirke- og Kongetiender.

